Zsigmond Attila*
Fugyi

Adatok Ikafalvi B. János élettörténetéhez

„... a kinek jó Patronussa nintsen, Promotioja sintsen ...”

Úgy hisszük, kötetünk mindenik akadémiát járt szereplője megérdemelne – erdélyi tevékenységének függvényében – egy kisebb vagy terjedelmesebb tanulmányt – áll az újkori Erdély vándordiákjait számba vevő munka bevezetőjében, mintegy nyomatékosítva Tonk Sándor néhány évvel korábban, a megelőző korszak peregrinus-adattárának közreadásakor megfogalmazott, hasonló értelmű megállapítását.[1] Ha belegondolunk, hogy a két kötet több mint nyolcezer diák adatait tartalmazza, az imponáló mennyiség ismeretében érthetővé válik a fenti megállapítás feltételes megfogalmazása. Értelmezésünkben viszont ebből a mondatból éppúgy kihallatszik a kitartó, sokszor nem is annyira „látványos” eredményekkel kecsegtető kutatások aprómunkájának imperatívusza is. Fölösleges részleteznünk, hogy a külföldet megjárt, s hazatérve egyházi vagy világi pályán elhelyezkedő értelmiségiek milyen jelentős szerepet játszottak az erdélyi társadalom fejlődésének alakításában, s hogy valóban további kutatások hivatottak ennek a szerepnek az árnyaltabb vizsgálatára, amely már nemcsak a kiemelkedő képességű és jelentős tisztségeket betöltött „vezérértelmiségiekre” figyel, hanem a sokszor szinte teljes ismeretlenségbe burkolózó másod- és harmadvonalbeli társaikra is. S a megelőző évtizedek kényszerű külső korlátozásai után a kutató ma már hiába küzd a bőség zavarával a feldolgozandó iratanyag mennyiségét tekintve, ha az itthon szerényebb szerepet betöltött egykori peregrinusokhoz – helyzetükből adódóan – a legtöbb esetben nem köthető olyan mennyiségű és minőségű információ, amely

---

* Zsigmond Attila (1971, Szilágysomlyó) 1995-óta református lelkipásztorként szolgál. 2014-től a Babeș–Bolyai Tudományegyetem Ökumené doktori iskolájának hallgatója, témavezetője Buzogány Dezső egyháztörténész. Kutatási területei a szilágysági református egyház története (17–19. sz.) – különös tekintettel az itt működött peregrinus lelkészekre, valamint a protestáns egyházművészet és oktatástörténet. Tanulmányai, írásai a Református Szemle, az Erdélyi Múzeum, a Hepehupa lapjain, valamint közös tanulmánykötetekben jelennek meg.

[1] Szabó Miklós – Szögi László: *Erdélyi peregrinusok*. Mentor Kiadó, Marosvásárhely 1998, 6. Vö. Szabó Miklós – Tonk Sándor: *Erdélyiek egyetemjárása a korai újkorban, 1521–1700*. József Attila Tudományegyetem, Szeged 1992. xi.

egy terjedelmesebb értékelés alapjául szolgálhatna. Jól ábrázolja ezt a nehézséget, hogy például elsődleges kutatási területem, a Szilágyság vonatkozásában mindössze egyetlen lelkipásztor, Szilágyi András naplója maradt fenn hírmondónak, amelyben a szerző részletesen vall gyermekkoráról, itthoni és külországi tanulmányairól, majd hazatérése utáni gyülekezeti szolgálatáról és családi életéről.[2] Ennek ellenére nyilvánvaló, hogy elsősorban a külföldet megjárt lelkészek közül többen vezethettek valamiféle naplót vagy album amicorumot, de példájukon felbuzdulva bizonyára domidoctus társaikban is megszülethetett az igény, hogy életük jelentősebb történéseit írásban is megörökítsék a következő nemzedékek számára.[3] Mivel csak reménykedni tudunk további diáriumok felbukkanásában,[4] már az is kivételes örömre adhat okot, ha ezek hiányában az évek során fellelt különféle források alapján esetenként legalább nagy vonalakban sikerül megrajzolni egy-egy, az itthon megalapozott tudást távoli akadémiákon gyarapító, majd hazatérő szépreményű ifjúnak olykor az ismeretlenség homályába hanyatló életpályáját. Jelen tanulmányban – engedve a kezdő mondatokban idézett buzdításnak – egy ilyen „ismeretlen", neve alapján székelyföldi gyökerekkel rendelkező, s onnan a németalföldi akadémiai kitérővel végül a Szilágyságba került, s haláláig itt fungáló prédikátor, Ikafalvi B. János életére vonatkozó adatokat ismertetem a rendelkezésre álló szerény forrásanyag alapján. Teszem ezt azzal a nem titkolt szándékkal, hogy ezáltal bizonyos mértékben bepillantást nyerjünk a Partium és Erdély határán egyensúlyozó Szilágyság egyházi viszonyaiba is, jelesül: milyen

---

[2] Czibula Katalin: Szilágyi András protestáns prédikátor naplója. In: *Lymbus. Magyarságtudományi forrásközlemények*. Budapest 2004, 123–186.

[3] Ennek illusztrálásaként említhetjük a 17. század közepén több szilágysági gyülekezetben is megfordult Náprádi Gergely példáját, aki egy általa birtokolt kötet hátsó táblájára jegyezte fel több gyermekének születési, illetve elhalálozási dátumát. Sipos Gábor (szerk.): *A kolozsvári Akadémiai Könyvtár régi magyar könyvtárgyűjteményeinek katalógusa*. Scientia Kiadó – Biblioteca Filialei Cluj-Napoca a Academiei Române, Kolozsvár 2004, 238., 423-as tétel.

[4] Hogy ebbéli reményeink nem teljesen megalapozatlanok, azt az utóbbi évek egyik váratlan felfedezése példázza: néhány éve az aradi A. D. Xenopol megyei könyvtárban más irányú kutatásokat folytató H. Kakucska Mária egy rövid közleményben adta hírül a néhány évig a zilahi egyházközségben is szolgáló, később kolozsvári lelkészként és kolozs-kalotai espereseként fungáló Jenei G. István peregrinációs albumának előkerülését. H. Kakucska Mária: Jenei G. István emlékkönyvéről. In: *Magyar Könyvszemle* 125 (2009/3), 363–364. – Fennmaradt még a szilágyi seniori és tiszántúli superintendensi tisztet is viselő, szintén Zilahon lelkészkedő Zoványi P. György utólag megsemmisült naplójának az emlékezete. A források behatóbb vizsgálata viszont egyelőre meglehetős óvatosságra int a diárium hitelességével és későbbi sorsával kapcsolatban. Zsigmond Attila: Mit tudunk Zoványi P. Györgyről? In: *Hepehupa* XII (2013/1), 1–7.

kilátásokkal rendelkezett a 18. század közepén egy külső országokat is megjárt lelkipásztor a szilágyi traktusban. Tekintetbe véve, hogy a vidék korabeli egyházi társadalmának összetételével, belső viszonyrendszerével kapcsolatban egyelőre még nem rendelkezünk egy átfogó képpel, fontosnak tartom kihangsúlyozni, hogy jelen ismertetés inkább esettanulmány-jelleggel bír, melyből általános érvényű következtetések csak nagy óvatossággal vonhatók le.

Az elmúlt években folytatott kutatások rendjén néhány olyan dokumentum került elő, amelyek tanulmányozása nyomán fokozatosan érlelődött meg bennem az elhatározás, hogy kissé alaposabban foglalkozzam Ikafalvi személyével, aki – mitagadás – még a szűkebb egyházmegyei keretek között sem tartozott a meghatározó személyiségek közé, illetve a róla megrajzolható kép még a fellelt kútfők felhasználásával is meglehetősen hiányosnak ígérkezett. Az egyik forrást egy vaskos, mintegy 470 levélnyi terjedelmű, kéziratos kötet képezi, amely kissé megtévesztő módon az *Ikafalvi János naplója* megnevezést viseli.[5] Pontosabb beazonosításához, tartalmának elemzéséhez további, jóval alaposabb vizsgálatok lennének szükségesek – a saját kutatásaim rendjén annyit állapítottam meg, hogy a több kézen is átment, meglehetősen változatos tartalmú kötet névadója valójában csupán egy volt a tulajdonosok sorában, aki a maga részéről csak különféle szórványos feljegyzéseket, fogalmazványokat eszközölt benne (sokszor a korábbi bejegyzők által szabadon hagyott helyeken), egyfajta omniárium gyanánt hasznosítva azt, de semmiképpen nem egy rendszeresen vezetett diáriumként. Ehhez társul további forrásként az a két levél, melyet a már idősödő, s a számtalan csalódástól és mellőzöttségtől megkeseredett Ikafalvi élete végén, menyői lelkészségéből küldött Debrecenbe Szilágyi Sámuel tiszántúli superintendensnek. Az 1771. június 20-án kelt első tudósítása még meglehetősen általános jellegű, melyben tömören bemutatja a traktusban akkoriban tapasztalható közállapotokat, nem rejtve véka alá rosszallását.[6] Bő tíz hónap múlva, 1772. április 24-én újból tollat ragad, s ekkor papírra vetett sorai már több konkrétumot tartalmaznak, ugyanis miután röviden elsorolja élettörténetét, egy kéréssel hozakodik elő: az egyházfő támogatását igényli egy assessori tisztség elnyeréséhez.[7] Erre a merész lépésre –

[5] Jelenleg a kolozsvári Lucian Blaga Egyetemi Könyvtár Különgyűjteményeiben őrzik Ms 512 jelzettel, de korábban az Erdélyi Múzeum-Egyesület tulajdonát képezte (egykori jelzete: 1686/1908. dec. 1.). A továbbiakban: Ikafalvi-napló.

[6] A Tiszántúli Református Egyházkerületi és Kollégiumi Levéltár Püspökök iratainak gyűjteménye fondjában (TtREL I.2.), Szilágyi Sámuel iratai, jelzete: 149-Szi (a továbbiakban: Ikafalvi-1771).

[7] TtREL I.2., jelzete: 173-Szi (a továbbiakban: Ikafalvi-1772).

mintegy utolsó lehetőségként – kétségkívül személyes élettapasztalatai sarkallhatták a szűkös mindennapok kilátástalanságába belefáradt lelkipásztort, kinek jelen tanulmány címében idézett – s talán örök érvényűnek is tekinthető – megállapítása egyben tömör és találó összegzése saját, meglehetősen szerény ívű életpályájának. Az alábbiakban e források segítségével kísérelem meg felvázolni a hányatott sorsú prédikátor életútját származásától kezdve a tövisháti dombok közötti elhalálozásáig.

Ikafalvi saját felmenőiről, származásáról semmit nem említ feljegyzéseiben, de neve alapján bizonyosan a Háromszékhez, a kézdi seniorátushoz tartozó Ikafalvához köthető.[8] Pontosabb beazonosítása a nevében szereplő B. rövidítés feloldásával lehetséges, mivel a korabeli névjegyzékek alapján ez több itteni családnevet is jelölhetne: Bak, Balogh, Baricz, Bartos stb. Bár ő maga legtöbbször ebben a rövidített formában használja, de néhány kivételes esetben feltűnik a teljes változat is – innen tudjuk, hogy a B. a Barok/Barók név rövidítése.[9] A fennmaradt jegyzékek tanúsága szerint a többféle névváltozattal (Barlok, Bartok, Barok) említett család eredetileg a szomszédos Futásfalván élt, s innen költözött át Ikafalvára valamikor Bethlen Gábor fejedelemsége alatt, ahol először egy 1635-ös katonai összeírásban tűnik fel egy bizonyos *Bartok Benedek Fia Andras*.[10] A későbbi lustrajegyzékekben előbb gyalogosként, majd utóbb már lófőként említett leszármazottakat a 18. század eleje meglehetősen szerény anyagi helyzetben találja, s bizonyára közöttük kell keresnünk a bennünket érdeklő Ikafalvi közvetlen felmenőit, szüleit, nagyszüleit is.[11]

Konkrét bizonyítékok hiányában nem eldönthető, hogy a 17–18. században Erdély-szerte fungáló, számos Ikafalvi nevű prédikátor közül bármelyikkel is lehetett-e rokoni kapcsolatban, ez talán az 1732-ben a marosvásárhelyi kollégiumban subscribalt, majd az 1740-es évektől a marosi traktusban (Csittszentiván, Backamadaras) működött Ikafalvi B. Sámuel esetében jöhet leginkább számítás-

---

[8] Ezúton köszönöm meg Boér Hunornak (Székely Nemzeti Múzeum, Sepsiszentgyörgy) a család gyökereinek feltérképezésében nyújtott szíves segítségét.

[9] Például mindeneskönyvében, egy, a továbbiakban még tárgyalandó feljegyzésében *Joh. Barók Ikafalvi* néven nevezi meg magát. Ikafalvi-napló 179r. (a teljes szöveget ld. a Függelékben).

[10] Demény Lajos (közzéteszi): *Székely népesség-összeírások 1635*. Székely Oklevéltár, új sorozat: V. Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár 1999, 154.

[11] Egy 1721–22-ben készült vagyonösszeírásban Ikafalvánál szerepel Barrok István és András, nem kizárt, hogy János valamelyikük fia lehetett. Pál-Antal Sándor (közzéteszi): *Székely székek a 18. században, IV*. Mentor Kiadó, Marosvásárhely 2011, 308–309.

ba.[12] Tőle eltérően Ikafalvi János viszont Kolozsváron folytatta tanulmányait, a matrikula szerint 1738. június 24-én írta alá a kollégiumi törvényeket, s egyben ez jelenti a rá vonatkozó első konkrét adatot.[13] Saját elbeszélése szerint kilenc évig diákoskodott a kincses város falai között, miközben fokozatosan haladt előre a ranglétrán: előbb a héber nyelv és a metafizika magántanítója, majd a görög nyelv köztanítója, ezután assessor, senior és a teológia praesese volt. A külországi akadémiákon továbbtanulni szándékozó ifjú a költségek előteremtésének bevett módját választotta, 1749-ben rektornak szegődött az akkortájt a kollégium partikulájának számító máramarosszigeti iskolába, ahol két esztendőn át töltötte be hivatalát.[14] Bár 1751-ben a Főkonzisztóriumtól igényelt pénzbeli segítséget külföldi továbbtanulásához, kérését a támogatási alap kimerülése okán elutasították.[15]

Ezt követően kerülhetett sor németalföldi peregrinációjára, melynek során két egyetemen mintegy négy évet töltött el. Külföldi tartózkodására vonatkozólag csak a saját szűkszavú említésére és az ottani matrikulák bejegyzéseire támaszkodhatunk. Elsőként a frízföldi Franeker akadémiájára iratkozott be, valamikor az 1752-es év folyamán,[16] s mivel önéletrajza szerint három évet töltött el itt, 1754 novemberében történt eltávozása alapján már korábban, vélhetőleg már 1751-ben megérkezhetett a frízföldi városba. Itteni tevékenységéről, tanulmányairól, disputációiról semmilyen adatot nem ismerünk, ő maga ezzel kapcsolatban csupán néhány tanára: Herman Venema, Petrus Conradi, Ludovicus Valkenaar és Emo Lucius Vriemoet nevét említi. Peregrinációjának második állomásaként az utrechti egyetem következett, amelynek matrikulájába 1754. november 10-én

---

[12] Természetesen az sem zárható ki, hogy az ő esetében a B. más vezetéknevet jelöl. Tonk Sándor: *A marosvásárhelyi református kollégium diáksága 1653–1848*, Szeged 1999. 68., 1951-es tétel; Imreh Barna: Papok, léviták, mesterek a marosi református egyházmegyében a XVII–XIX. században. In: *Egyháztörténet* II (1944/1–2), 139., 141.

[13] Kolozsvári József: *Litteris et pietati sacrum. Adalékok a Kolozsvári Református Kollégium történetéhez III*. Erdélyi Református Egyházkerület, Kolozsvár 2012, 61., 1277-es tétel.

[14] Balogh Béla: *A máramarosszigeti református líceum diáksága 1682–1851*. Tiszántúli Egyházkerületi és Kollégiumi Levéltár, Debrecen [2000], 44.

[15] Az Ikafalvi által benyújtott igénylés nem maradt fenn, csupán kérésének tágyalása az 1751. május 16-i ülésjegyzőkönyvben. Az Erdélyi Főkonzisztórium levéltára az Erdélyi Református Egyházkerület Központi Gyűjtőlevéltárának (a továbbiakban: EREL) őrizetében, A1 Ülésjegyzőkönyvek, III. kötet (Sessionis Protocollum ab An[n]o 1741. usque 1751. N[ume]ro. 74. inclusim), 429. A vonatkozó adatokért Tóth Leventének tartozom köszönettel.

[16] Bozzay Réka – Ladányi Sándor: *Magyarországi diákok holland egyetemeken 1595–1918*. Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Levéltára, Budapest 2007, 111., 1051-es tétel.

vezették be a nevét.[17] Bár itteni tartózkodásáról is meglehetősen szűkszavúan számol be, az általa hallgatott professzorok (David Millius, Albertus Voget, Willem van Irhoven, Franciscus Burman) mellett két honfitársát név szerint is megemlíti: Gondán Istvánt[18] és Csepeli Ferencet. Utóbbiról tudjuk, hogy egy esztendeig már Franekerben is együtt diákoskodott Ikafalvival,[19] s a közöttük kialakult barátságra utalhat, hogy egyszerre mentek át Utrechtbe.[20]

Ikafalvi hazatérésének pontos dátuma is bizonytalan, első szolgálati helye a dési traktushoz tartozó Bábóc volt 1756-tól.[21] A nagybaconi zsinaton ide ordinálták 1756. június 30-án, a tizennyolc felszentelt lelkész között (ebből ötön voltak akadémiták) másodikként szerepel a névsorban.[22] Érdekes módon az 1772-es visszaemlékezésében csupán a meghiúsult lehetőségeket, a kolozsvári professzorságra és tekintélyesebb lelkészi állásokba (Máramarossziget, Zilah, Kémer) való meghívásait sorolja fel, sikertelensége okául a támogatók hiányát felhozva – a jelen tanulmány címébe emelt megállapítása szerint. Bár az életpályáját folyamatosan végigkísérő mellőzöttség narratívájába kitűnően beleillene a pályakezdő bábóci stáció felemlítése is, ez valamilyen okból mégis kimaradt. Erről a kétéves időszakról csak néhány szórványos adat maradt fenn mindeneskönyvében, különféle fogalmazványok formájában, melyek közül az egyik 1757. március 6-án kelt, s amelyben megindokolja a parciális zsinatról való távolmaradását. Eszerint a patrónusi udvarban haldoklik egy gyerek, a félreeső s nem zárható papi lakot a

---

[17] Bozzay Réka – Ladányi Sándor: *i. m.* 154., 1724-es tétel.

[18] Az utrechti diákok között ilyen keresztnevű hallgatót nem találunk, viszont 1749-ben iratkozott be egy bizonyos *Joannes Gondán/Gondau*, aki hasonló néven (*Johannes Gonda*) az oderafrankfurti matrikulában is szerepel 1747-ben. Bozzay Réka – Ladányi Sándor: *i. m.* 152., 1670-es tétel Vö. Tar Attila: *Magyarországi diákok németországi egyetemeken és főiskolákon 1694–1789.* Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Levéltára, Budapest 2004, 94., 471-es tétel. Önként kínálkozna a magyarázat, hogy keresztnevét illetően két évtized elmúltával Ikafalvit egyszerűen megcsalhatta az emlékezete, viszont egy utrechti kiadású, 17. századi kötetben a *Steph. Gondau 1752* tulajdonosbejegyzés olvasható. Emődi András: *A nagyváradi római katolikus egyházmegyei könyvtár régi állománya II.* Országos Széchényi Könyvtár – Egyházmegyei Könyvtár, Budapest–Nagyvárad 2008, 281–282., 764-es tétel.

[19] Bozzay Réka – Ladányi Sándor: *i. m.* 112., 1060-as tétel

[20] Bozzay Réka – Ladányi Sándor: *i. m.* 154., 1722-es tétel. Csepeli hazatérése után 1756-tól Váncsodon lelkészkedik, majd később Tiszadobon találjuk.

[21] Kis István: A Dési Református Egyházmegye történeti névtára. In: *Református Szemle* XCII (1999/2), 143.

[22] Buzogány Dezső et alii (s.a.r.): *Erdélyi református zsinatok iratai II. 1715–1770.* Kolozsvár 2016, 321.

rossz szomszédok miatt nem meri üresen hagyni (ebből megtudjuk, hogy ekkor még nőtlen), valamint a lova is gyenge.[23] Mindezek a szerény életkörülmények meglehetősen erős kontrasztot képeznek a korábbi elképzeléseiben fennforgó, sokat ígérő lehetőségekhez képest.

Következő (s egyben az általa egyetlen konkrétan megemlített) állomáshelye a szilágysági Krasznahorvát lett 1758-ban,[24] elfogadva az akkortájt grófi rangra emelt Tholdi Ádám[25] meghívását, állítása szerint szinte annak haláláig itt szolgálva. Ezt a megfogalmazást akár kis túlzásnak is vehetjük, mivel egy forrás szerint a gróf 1765-ben, negyvenkét évesen távozott az elők sorából,[26] viszont az 1763-as vizitáció január 11-én Ikafalvit már Selymesilosván találta.[27] Egyébként ő volt az első akadémita lelkész Horváton, s meghívása talán összefüggésbe hozható a rangban előrelépett patrónus megnövekedett reprezentációs igényeivel – a visszaemlékező lelkész szavai legalábbis erre utalnak: *gróf Tholdi Ádám Ur sok igireteivel a maga udvarában tsala*. Ugyanakkor a megfogalmazásból nem lehet nem kiérezni némi csalódottságot, mivel a nagyvonalú ígéretek bizonyára később nem mindig teljesültek, amint azt a fél évszázaddal korábban szintén a Szilágyságba került, korábban gróf Teleki Mihály kővári kapitány szolgálatában álló Szilágyi András naplójában részletesen előadja.[28] Ikafalvi Krasznahorvátról való

---

[23] Ikafalvi-napló 76v.

[24] Nevét, kezdő és elhalálozási helyét épp egykori kolozsvári tanítványa, Faggyas István vezette be utólagosan a traktus használatban lévő protokollumának lelkésznévsorába, az 1758 táján bekebelezett prédikátorok közé, de bármiféle évszám nélkül. Az adminisztrációs pontosságon túl eljárása talán az egykori praeceptora iránti kegyeletes emlékezése jeleként is értékelhető. *Protocolum Ecclesiasticae Sedis Szilagyensis*, a traktus 1680-ban megkezdett vegyes jegyzőkönyve az EREL B10 Szilágyi traktus iratai fondjában, jelzet nélkül, 16. 1758. június 19-én már itt kellett lennie, ugyanis ekkor másolja be mindeneskönyvébe a horváti lelkészi és rektori díjlevelet. Ikafalvi-napló 95r.

[25] 1755. augusztus 26-án nyerte el Zsigmond nevű testvérével együtt. Kőváry László: *Erdély nevezetesebb családai*. Kolozsvár 1855, 239.

[26] Dr. Petri Mór: *Szilágy vármegye monographiája VI.*, Szilágy vármegye közönsége, h. n. 1904, 627.

[27] A traktus utólagosan bekötött vizitációs jegyzőkönyvei 1761-től kezdve maradtak fenn folyamatosan, az Ikafalvira vonatkozó említések az első kötetben találhatóak. R1 jelzettel a Román Nemzeti Levéltár Szilágy megyei szolgálatának (a továbbiakban: RNL-Szilágy) Protopopiatul Reformat Sălaj-Solnoc fondjában (a továbbiakban: VizitJkv), 9v.

[28] Ennek érzékeltetése végett szemelvényesen idézünk az udvari papságára vonatkozó feljegyzéseiből: „Midon ezek igy folynak, masnap mindgyárt erkezik a M[é]l[tósá]g[o]s Teleki Mihály Vram udvari praedikatorsagra hivó, nagy jutalmokkal 's igéretekkel tellyes levele. […] Eleinten ennekem ez az allapot igen igen tettzék, de az után az udvari allapotnak tündér valtozasa szerént

eltávozása 1762-re tehető, ugyanis ebben az évben az addig Szilágybagoson fungáló, szintén Utrechtben tanult Szilágyi István kezdi meg itteni működését.[29]

Ilosvai tartózkodása meglehetősen rövidre sikeredett, mindössze egyetlen esztendeig szolgált itt. Az 1763-as vizitációkor összeírták a lelkészek gyermekeit is, innen tudjuk, hogy időközben megnősült, és ekkorra már megszületett Dániel nevű fia.[30] Ide kapcsolódik egy sajátságos epizód, ami a lelkész intellektuális érdeklődésére vet némi fényt, ugyanis „naplójában" amiatt panaszkodik, hogy méltatlanul azzal vádolták meg, hogy ittléte idején az alispán feleségétől[31] elhozta volna Bod Péter két munkáját, majd önérzetesen jegyzi meg, hogy *nékem a Tiszt[eletes] Auctor Bod Peter Uram maga ajándekozta a Biblica Historiat hozzám való szeretetéből, Baráttságából és Relatiojából.*[32] A köztük levő mintegy tízévnyi korkülönbség ellenére szülőhelyük, Felsőcsernáton és Ikafalva közelsége azt sejteti, hogy már ifjúkorukból ismerhették egymást, ugyanis életútjuk későbbi állomásain nem sikerült további kapcsolópontokat (pl. egymáshoz közeli szolgálati helyek) felfedeznünk, viszont a könyvajándékozás ténye azt jelzi, hogy jó viszonyuk a továbbiakban is fennmaradt.[33]

---

igen keserüre valék. [...] Ezután osztan igen jó kedvet mutattanak az vrak hozzam, ugy hogy ha ennek elötteis ugy viselték vólna magokat, ekkor meg ettöl az vdvartól semmikepen meg nem valtam vólna." Már innen eltávozva, krasznai lelkészként jegyzi fel: „[1716] 4. Martii. Hoszszu falvara mentem a'M[éltósá]g[o]s Teleki Mihalyné aszszonyomhoz, hogy hatra maradott fizetesemben valamit nyerhetnék; de semmit sem nyerék egyebet a' hazug biztatasnál." Czibula Katalin: *i. m.* 164–168.

[29] Az 1762-es vizitáció jegyzőkönyvei hiányoznak a kötetből, a lelkészcsere időpontjára egy bagosi lelkésznévsor utalásából következtethetünk: „18vo Anno 1762. April[is]. Succedala Eklésiánkban a' Papi Szent Szolgálatra Tiszt[eletes]. Tsernátfalusi Péter Uram, collocaltatván Tiszt[eletes]. Szilágyi István Uram a' Horváti Eklésiáb[an]" A szilágybagosi egyházközség 18. századi vegyes jegyzőkönyve a RNL-Szilágy Parohia reformată Boghiș fondjában, jelzete: 4., 75v.

[30] „Filium habet Unicum Danielem." VizitJkv. 9v.

[31] Kiléte nem állapítható meg, ugyanis az alispánok Petri Mór által közölt névsora hiányos, az 1761-ben elhunyt Bölöni László után Bideskuti Imre következik 1792-es évszámmal. Dr. Petri Mór: *i. m.* I. Szilágy vármegye közönsége, [?] 1901. 780. A vármegyei levéltár a második világháború után meglehetősen kalandos utat járt be, jelenlegi holléte ismeretlen, nem kutatható. Kovách Géza: A Szilágy vármegyei levéltárak kalandos útja a II. világháború után. In: *Levéltári Szemle* XLV (1995/2), 82–88.

[32] Ikafalvi-napló 171v.–172r.

[33] Az említett kötet (*A Szent Bibliának historiája* ...) 1748-ban, Bod olthévizi papsága idején jelent meg, Ikafalvi ekkor még kolozsvári diák volt. Viszont nem tudni, hogy ekkortájt vagy pedig peregrinációjából való hazatérése után történt az adományozás. A kapcsolatukra vonatkozó

1763-ban Ikafalvi Krasznarécsére költözött át, ugyanis 1764. január 28-án már itt említi az egyházlátogatási jegyzőkönyv. Mint kivétel nélkül az összes eddigi stációjánál, itt is ő volt az első idegenben tanult lelkipásztor. 1766-ban az év eleji egyházlátogatás rendjén már a növekvő feszültség jelei mutatkoznak, amikor a kurátor a vizitációs bizottság előtt kérkedő, kötekedő, keresetlen beszédű embernek mondja, amiből heves temperamentumára következtethetünk.[34] Bizonyára ennek folyományaként a szolgálati év hagyományos, Szent György-napi leteltekor ismét szolgálati helyet vált, átköltözik a tövisháti dombok között megbúvó Menyőbe, amellyel kezdetét veszi életének zárószakasza.

A korábbi stációitól eltérően a lelkésznévsor tanúsága szerint itt négy peregrinus lelkész is szolgált előtte, de ez a tény nem arra utal, hogy életkörülményei bármivel is javultak volna. Megérkezését így dokumentálta az egyházközség anyakönyvében: *Én is Ikafalvi B. János jövén ide a' Menyöi N[emes] Refor[mata] Eccl[esi]ában A[nno] 1766 23 Aprilis Szeredán estvéli Harangozástájban Albert napján a Retsei N[emes]. Eccl[esi]ából.*[35] A keresztelési és temetési adatok sorában két furcsa bejegyzésre akadunk, melyekkel azt is fontosnak ítélte megörökíteni, hogy 1768 áprilisában kétszer tartottak titkon, a tudta nélkül consistorialis gyűlést.[36] Ezek a maguk szűkszavúságában is elég baljós előjelűek, s a gyanúnk nem is alaptalan: 1769-ben az egyházlátogató bizottságnak kell elsimítania a lelkész és az eklézsia közti ellentéteket.[37] Bár a következő években látszólag minden rendeződni látszik, több panaszról nem olvasunk a vizitációs feljegyzésekben, de az 1771-es év újabb megpróbáltatást hoz számára: betegeskedése miatt feltehetőleg időlegesen szolgálatképtelenné válik – legalábbis ezt sejteti a matrikula vonatkozó bejegyzése: *A[nn]o 1771 Sokat betegeskedtem, a Dolgokat nem consignálhattam.*[38] Viszont ugyanebben az évben omniáriumába feljegyzi a traktus gyülekezeteinek és lelkészeinek, valamint az assessoroknak a névsorát, '72-ben pedig az az évben beiratkozott zilahi diákokat sorolja fel.[39] A Szilágyi Sámuel superintendenshez

---

további érdekes adalék, hogy az Ikafalvi által „megörökölt" omniárium tartalmazza árva Bethlen Kata könyvtárának Bod Péter által összeállított leltárát is.

[34] VizitJkv. 53r.

[35] Az egyházközség 1748-ban megkezdett vegyes anyakönyve a Zilahi Református Egyházmegye Levéltárának őrizetében (a továbbiakban: Akv-Menyő), 16.

[36] Akv-Menyő 18.

[37] VizitJkv. 55v. Az előző két évről nem rendelkezünk adatokkal, a jegyzőkönyvek hiányoznak.

[38] Akv-Menyő 21.

[39] Ikafalvi-napló 179r. 183v.

intézett levelei ismeretében Ikafalvi ezen eljárása a puszta dokumentációs igényen túlmenően egyfajta áttekintésként értelmezhető, amennyiben a nevek mellé – gondolatban legalábbis – egyfajta értékítéletet is társított. Első levelében még csak általánosan beszél a traktusban általa tapasztalt megosztottságról és generációs ellentétekről *[...] nálunk a sok érdemes és idös Lelki Atyák contemnaltatnak, [...] és az Ifjabbak, [...] azok parantsolnak és uralkodnak [...]*, amit kötelességének érez számos klasszikus aforizma kíséretében az egyház első őrállójának tudomására hozni. Nevek említése nélkül itt még nem derül ki, hogy konkrétan kikre is kívánt utalni megjegyzésével, hihetőleg olyan fiatalabb szolgatársaira, akik szerinte az idősebb kollégák hátrányára foglaltak el jobb parókiákat, illetve befolyással bírnak a egyházmegye kormányzását illetően. A traktus akkori elöljáróit tekintve azt találjuk, hogy az Ikafalvi idejében fungáló két esperessel, Zoványi Józseffel és Bessenyei Bálinttal kapcsolatban ez a vád semmiképpen nem helytálló, mindketten nála idősebbek lévén; a főjegyző, Szathmári Nagy István pedig nagyjából vele egykorú volt. A következő évben kelt újabb leveléből viszont kiderül, hogy egyebek között azt sérelmezi, hogy az akkor tizenhét főből álló assessori testületbe szerinte ketten is a törvényesség megkerülésével (*ex privatismo nem ex Voto, et Judicio Sanctae Sedis*) kerültek be. Bár az említett Faggyas István és Nagy Sámuel is csupán néhány évvel volt fiatalabb Ikafalvinál, számára különösen fájó volt az a tény, hogy ők ráadásul mindketten tanítványai voltak a kollégiumi évek alatt, s akik most mégis megelőzték őt a ranglétrán való előrejutásban. Ebben a törvénytelen eljárásban véleménye szerint az egyházmegye vezetésének is része volt, s ezt nem is rejti véka alá: *De ennek is mind a sok Clandestina Conspiratio, alattomban való Factio és a sok veszedelmes Prosopolepsia vagy Partium Studium vólt az oka, a melly mind e mái napigis fenn vagyon oh Fajdalom az Elöljárók között kivált!* Elégedetlenségének okozója a sértett büszkeségen túlmenően a nagyon is húsba vágó létbizonytalanság, amely szerény jövedelméből, illetve épp annak be nem szolgáltatásából következett, minek folytán hozzá hasonló módon *sokan rongyosságra, és tsak nem kenyér koldulásra jutnak.*[40] Ennek okán felsorolja a traktus különféle

[40] Ikafalvi személyétől és korától elvonatkoztatva, a vizitációs jegyzőkönyvek tanúsága szerint a lelkészi és mesteri javadalmazás beszolgáltatása körüli gondok általános érvényűek voltak, a legtöbb nézeteltérés kiváltó oka a gyülekezetekben. A traktus elöljáróira vonatkozó elmarasztaló véleményét árnyalandó itt említjük, hogy Bessenyei Bálint esperes néhány hónappal később maga is arról informálja a püspököt, hogy a tövisháti kisnemesi gyülekezetekben akadályokba ütközik a dézsmajövedelem begyűjtése, „azt egészszen akarják némely nemes emberek tollalni, szégyenlvén a szegény Papnak dézmálni." Bessenyei Bálint senior 1772. augusztus 9-én kelt levele Szilágyi Sámuel superintendenshez, TtREL I.2., Szilágyi Sámuel iratai, jelzete: 178-Szi.

jövedelmeit, amelyekből megállapítása szerint viszont csak néhány kiváltságos részesül, és épp a leginkább rászorultak maradnak ki belőle. Ezt annál is inkább fájlalja, mivel az úgynevezett Bideskuti-legatum kimondottan az elesett eklézsiák támogatását kellene hogy szolgálja, *de ezekböl mi soha tsak egy Poltrát sem látunk, XVII. Esztendeje miolta a Tractusba lakom, soha egy Máriásnál megsem lattam többet.*[41] Az assessori tisztségből következő pluszjövedelem némi pótlást jelentett volna a szűkös fizetséghez, ezért folyamodott a főpásztori támogatáshoz. Indoklásként arra hivatkozik, hogy a tanácsbírói testületben több üresedés is van, s némi püspöki támogatással bizonyosan elnyerhetné a hőn áhított funkciót. Ugyanakkor a levélből az is kitűnik, hogy Ikafalvi beszámolója több volt egy, az elkeseredettség szülte magányos „partizánakciónál", mivel úgy hivatkozik Bánffy Ferenc Kraszna vármegyei főispánra és Dobai Sándorra (aki néhány nappal korábban más egyházi ügyben maga is levelet küldött Debrecenbe), mint akik maguk is fontosnak tartották a püspök informálását az egyházmegyében uralkodó állapotokról. Ismert konkrét indok híján csak arra gondolhatunk, hogy utóbbiak a lelkészi közösségben meglevő törésvonalak mentén akartak nagyobb befolyásra szert tenni a traktus irányításában, kihasználva Ikafalvi és a hozzá hasonlóan mellőzött szolgatársak elégedetlenségét. Nem tudni, hogy a megkeresés a kezdeményezőre nézve járt-e bármiféle eredménnyel, legalábbis semmiféle ilyen vonatkozású dokumentum nem került elő,[42] de ezt a magam részéről nem is tartom elképzelhetőnek.

Bárhogyan is ítéljük meg Ikafalvi hivatali előmeneteli próbálkozását, szolgatársaihoz való viszonyulását, az mindenképpen a javára szól, hogy a legnagyobb nélkülözések között is a testi eledel előteremtése mellett a szellemi táplálékról sem feledkezik el. Amikor sanyarú sorsát említi, így panaszkodik: *Mivel köttetünk*

---

[41] Ippi Bideskuti Boldizsár, Apafi Mihály főlovászmestere 1710. augusztus 29-én kelt végrendelete szerint ezer forintot hagyott a Közép-Szolnok és Kraszna vármegyében található „elromlott, elpusztult minden falukban való ref. ecclesiák szükségére s templomok építésére". Ikafalvi levelében tehát tévesen említ négyezer forintot, valamint abban is téved, hogy a traktusban 17 éve szolgál, ez legjobb esetben is a teljes szolgálati éveinek a száma, amelyből az első kettőt a dési traktusban töltötte el. Dr. Petri Mór: *i. m.* V. Szilágy vármegye közönsége, [?] 1903. 166. Vö. Ikafalvi-1772 (ld. a Függelékben)

[42] Az Ikafalvi által említett soron következő, május 12-én megtartott assessorialis gyűlés jegyzőkönyve fennmaradt ugyan, de abban az általános gyakorlat szerint csak a fontosnak ítélt válóperes ügyeket jegyezték fel, az assessorokra vonatkozó döntést nem. *Protocolum Sedis Ecclesiasticae in Districtu Szilagÿ, in ambitu duorum Comitatuum Zolnok & Kraszna existentis.* A Román Nemzeti Levéltár Kolozs megyei Szolgálata őrizetében, 7-es jelzettel a Colecția de documente și manuscrise fondban, 633–639.

és Veszünk Könyvet, Papirossat, és egyéb meg kivantató instrumentomokat tsak az Isten ő Felsége tudja! Oh Fajdalom! Történeti érdeklődésének bizonyságaként 1772 januárjában egy érdekes feljegyzést eszközölt omniáriumában a menyői templomban található feliratok kapcsán. A középkori eredetű, gótikus stílusú istenháza néhány kvalitásos reneszánsz faragványt őriz, melyeket menyői Désházi István, az esztergomi érseki jövedelmek adminisztrátorának megrendelésére készített Iohannes Fiorentinus.[43] Ezek közül kettő, a nyugati kapuzat, illetve a reformációt követően már úrasztalaként funkcionáló keresztelőmedence tartott számot Ikafalvi érdeklődésére, a rajtuk olvasható feliratok okán, melyek a készíttetőnek állítanak maradandó emléket. Ezek segítségével a menyői nemesség eredetét a Désháziakra próbálja meg visszavezetni valamilyen meg nem nevezett forrás alapján: *Ennek a Déshazinak Leányainak Férjei vóltak Móra és Harakljani Ezekre viszik fel a Menyöi Possessorok a magok eredeteket a melly Esett circa Reformationem Ao 1514, 1515. circiter post Cxtum Natum.*[44] A jelek szerint a számolás nem lehetett Ikafalvi erőssége, ugyanis egy nagyon érdekes hibát vét, amikor a menyői nemesség múltját úgy teszi tizenkét évszázadosra (amit ráadásul kuriózumként ki is hangsúlyoz), hogy az általa említett két évszám (1772 és 1514) különbségét 258 esztendő helyett 1258-ként számolja ki. Ugyanakkor beszédes adalékként Désházi kapcsán úgy hivatkozik Bakócz Tamás esztergomi érsekre, hogy azt Bod Péter néhány éve megjelent munkája, az 1766-ban kiadott *Magyar Athenas* alapján teszi. Bár nem említi, de nem kizárt, hogy Ikafalvi erre a kötetre is a szerző baráti ajándékaként tett szert, hasonlóan a *Biblica Historiá*hoz. A rövid eszmefuttatás minden fogyatkozása ellenére a múlt emlékei iránt érdeklődő s azokat a maga módján dokumentálni kívánó szerző képét vetíti elénk, amit igazából csak akkor tudunk kellőképpen értékelni, ha összevetjük az eklézsia száz évvel későbbi, meglehetősen sommásra sikeredett ismertetésével, amelyben mindezen nevezetességekről egyetlen szó sem esik.[45]

Ikafalvi B. János családi viszonyairól is csak néhány szórványos adatból értesülünk. Felesége nevét nem ismerjük, házasságkötésükre a jelek szerint a Szilágy-

---

[43] Balogh Jolán: *Az erdélyi renaissance I. 1460–1541.* gróf Teleki Pál Tudományos Intézet, Kolozsvár 1943, 268–270.

[44] Állításai csak részigazságokat tartalmaznak, ugyanis az okleveles források szerint Haraklányi Miklós (vagy György) Désházi Mihály Borbála nevű lányát (azaz Désházi István testvérét) veszi el feleségül 1512-ben, a Móré családdal való kapcsolatra pedig csak egy, a Désházi-birtokhoz köthető jogvita utal. Dr. Petri Mór: *i. m.* V. 358–359., 361.

[45] *Névkönyv az Erdélyi Ev. Ref. Anyaszentegyház számára 1877.* Kolozsvár 1876, 25–26.

ságban került sor. A családfő 1772-es levelében már népes családját említi: [...] *már XVII. Esztendeje a Szilágyi Falusi Nyomorult Ekklésiákba kénszergek, Feles Gyermekeimmel* [...]. Elsőszülött fiuk, az 1763-ban említett Dániel apja nyomán maga is Kolozsváron tanult, ahol 1779-ben subscribalt,[46] majd a források szerint beházasodott a báró Kemény családba, és az 1820-as években Zalatnán bányatörvényszéki elnökként tevékenykedett.[47] 1776. március 24-én egy bizonyos Ikafalvi Sámuel temetését jegyezték be a menyői anyakönyvbe, s neve alapján őt is a lelkész egyik gyermekének vélhetjük.[48] Zsuzsanna lányuk 1780-ban Lelében ment férjhez,[49] s rajta kívül még egy másikról, az örökbe fogadott Kolosvári Kis Annáról van tudomásunk, aki még nevelőapja életében, 1770-ben esküdött örök hűséget a menyői templomban.[50] Ikafalvi utolsó bejegyzett szolgálata egy 1772. szeptember 12-i keresztelés,[51] 1773. január 26-án a vizitációs bizottság már a szélütés következtében megrendült egészségű lelkészt találja a menyői parókián, minek következtében egy káplán szolgálatba állítását rendelik el.[52] Május 13-tól utóda a kolozsvári kollégiumból érkezett, bardoci származású Kováts Gergely lesz, aki ugyanazon év december 12-én jegyzi be az anyakönyvbe hivatali elődjének eltemetését.[53]

Ha meg akarjuk vonni Ikafalvi B. János lelkészi működésének mérlegét, azt találjuk, hogy a tizenhat esztendőre tehető pályafutása során összesen öt eklézsiát pásztorolt, általában néhány esztendőt időzve egy-egy parókián, a legtöbbet, hatot legutolsó szolgálati helyén, Menyőben. Bár utalás történik indulatos, hirtelen

---

[46] Kolozsvári József: *i. m.* 87., 2380-as tétel.

[47] Felesége, Kemény Katalin Kemény Simonnak, az író Kemény Zsigmond apjának volt a testvére. Zsigmond gyermekkorában hosszabb időt töltött nagynénjéénél Zalatnán, amelynek emlékezetéül *A szerelem élete* című novellájának egyik szereplőjét kétségkívül Ikafalvi Barok Dánielről mintázta. Papp Ferenc: B. Kemény Zsigmond gyermekkora. In: *Egyetemes Philologiai Közlöny* XXXIV (1910), 82., 83–84.

[48] Akv-Menyő 26.

[49] „[1780] 28 Marty Debretzeni Sándor és Menjöi Pap neh[ai] Tiszt[eletes] Ikafalvi Barók Janos Uram leánya Barok Susánna." A lelei egyházközség vegyes anyakönyve, a Román Nemzeti Levéltár Szatmár Megyei Szolgálata őrizetében, 851-es jelzettel a Colecția Registrelor Parohiale de Stare Civilă din Județul Satu Mare fondban, 11r.

[50] „26 Ejusdem [Februarii] Kis Dobai Tunyogi Andrast, a Mi Öregbe[!] tartott Leányotskánkkal Kolosvári Kis Annával Egybe Eskedtettem Tisztfeletes] Pavai Péter Urammal" Akv-Menyő 21.

[51] Akv-Menyő 22.

[52] VizitJkv. 127r.–127v.

[53] „[1773] 12. Xbris Pred[ikallottam]. T[iszteletes]. Ikafalvi Barok János felett." Akv-Menyő 23.

természetére, más jellembeli fogyatkozásának nem találjuk nyomát az írásokban – gyakori helyváltoztatásainak főként anyagi természetű okai lehettek, amit viszont ezúton sem sikerült orvosolnia. Mindez, valamint a hivatali ranglétrán való sikertelen előrejutási próbálkozásai hangsúlyosan rányomták bélyegüket kedélyére, életszemléletére, és végül elvezettek a tragikus végkifejlethez: időnap előtti megbetegedéséhez és halálához. Ugyanakkor a legnagyobb nélkülözések között is a maga módján megmaradt a kultúra iránt érdeklődő, a szellemi értékekhez ragaszkodó embernek akkor is, ha ennek nyomait csak szórványos feljegyzések őrzik. Dániel fiának életpályája azt mutatja, hogy Ikafalvi B. János a maga folyamatos mellőzöttsége ellenére a társadalmi felemelkedés felé vezető utat gyermekei számára is egyértelműen a tudás megszerzésében látta biztosítottnak, s az ehhez szükséges feltételeket szerény lehetőségeihez képest, a vékony jövedelmű szilágysági parókiákon is igyekezett biztosítani.

Függelék

Az alábbiakban az Ikafalvi B. Jánoshoz köthető három hosszabb szöveget közlöm, betű szerinti átírásban, a rövidítéseket szögletes zárójelben feloldva, a bizonytalan olvasatú szavakat kérdőjellel [?], a nyilvánvaló elírásokat felkiáltójellel [!] jelölve, az <u>aláhúzásokat</u> és ~~kihúzásokat~~ is megjelenítve.

1. Ikafalvi B. János 1771. június 20-án írt levele Szilágyi Sámuel superintendensnek

Forrás: TtREL I.2. Szilágyi Sámuel iratai, jelzete: 149-Szi

Tiszteletes Tudos nagy érdemü Superintendens Uram,
Bizodalmas Fautorom, söt ugyan Atyám a Xsba!

Keresztenyi alázatos engedelmes kötelességemnek esmértem mostan is Tiszteletes Superintendens Uramot tsekélly Levelem által meg udvarlani, mig alázatos szemellyjemben is a sok baj, nyomoruság, és szegénység miatt is lehetne, a melyre régen igyekezem, de még eddig nem tehettem: Hogy azért Békességben, és fris jó Egességbe találhassa tsekélly és hamarjaban irtt Levelem Tiszt[eletes]. Superintendens Uramot alázatos Devotioval ohajtom! Melly szörnyü Corruptio légyenek Ekklésiainkba, és részekre való vonások (Partium studia) maga kéttség kivül jól tudja Tiszteletes Superintendens Uram, a Clandestina Conspiratiok,

variae Fraudes et artes hallattatnak, En Pále, En Apollósé, En pedig Kéfáse vagyok; hanem vagyon, hogy ~~nem~~ a Nadálynak Három Leányi most is tsak azt kiáltyák hozd el, hozd el, tsak kiki magának propter perversam φιλαυτιαν; de pro Communi Fratrum bono nem igen desudalunk. E vólna ama hasznos régi jó Regula, Aequalis Divisio non conturbat Fratres; Amicorum bona sunt Communie, mint az Apostoli elöddedi Ekklesiákba ezek gyakoroltatnak vala: De ma nálunk, mint az elött is nem régen félö, hogy ama Regula ne tellyesedjék bé. Divisio ducit ad Corruptionem; Ez pedig el mellöztetik; Suum cuiq[ue]. tribue, Neminem laedi, vive honeste. Most is tsak ama veszedelmes Prosopolepsia Uralkodik többire mi közöttunk; es a kik ugyan reá születtek hogy tudják, Machiavellusnak, és Macarenusnak[?] ama Reguláját, Simula, Disimula azoknak van betsületek, azok többire a Censorok és Divisorok, ut summant Magnum partem: A mái idöben is ugy látjuk, hogy hellye ván amaz observationak sok hellyen; Multum scientiae, sed parum Conscientiae: Nem azért irom ezeket, hogy ezzel szomoritsam Tiszt[eletes] Superintendens Uramat, hanem hogy exponaljam Statum nostrae Reipublicae Letterariae Meg jelentsem, hogy nálunk a sok érdemes és idös Lelki Atyak Contemnaltatnak, mint Róbóám idejeben, és az Ifjabbak, qui hodie sunt facti Monachi azok parantsolnak és Uralkodnak, qui nec Ætate, nec gradu, nec Eruditione, et Experientia sunt pares. Kérem és Instalom alázatos bizodalommal Tiszt[eletes] Superintendens Uramat, ezeket ha lehet senkivel ne Communicalja kivalt a mieink közül, mért én ezzekkel senkinek kárára és gyalázatjára nem szandékozom, hanem meg jobbulására kinek kinek; De vadnak nalunk olljak, hogy ha ezeket meg tudnák roszra Magyaráznak, kitsiny Kádnak nagy Feneket és nékem káromat Gyalázatomat munkálodnak: Méltoztassék azért ma- magának reserválni Tiszt[eletes] Superintende[n]s Uram, mellyekböl Respublicank állapotját meg értheti Tiszt[eletes] Uram mint Supremus Officialis Ecclesiasticus. Alázatos engedelmességgel meg követvén busitasomról, maradok álhatatosan. Sig[navi]t. Szilágy Menyö A[nn]o 1771. 20. Junÿ.

Tiszteletes Superintendens Uram[na]k
mint bizodalmas Fautor Uram[na]k

alázatos szegény szólga
Ikafalvi János
p[ro]. t[unc]. Menyoi Ref. Parochus
m[anu]s[criptum].

P[ost].S[scriptum]. Magam is ha Isten éltet mennél hamarább
Udvarlására mégyek Tiszt[eletes] Superintendens Uram[na]k

A hátoldalon a címzés és a címzett utólagos megjegyzése:

P[ost].S[scriptum]. Ezen Levelet praesentaló ifju Aszszonykát Török Ersebetet magam is alázatos bizodalommal recomme[n]dálom Tiszt Superintendens Uram[na]k mint a kinek igaz Causaja, és nagy érdemü, nagy Tekentetü, és nagy Penzü és Jószágu Szülöi vadnak még most is nalunk Eletben. Ditsöség Istennek erette 's a' t[öbbi] Amen. Akik magok is vellem együtt rövid idön Udvarlására szándekoznak Tiszt Superintendens Uram[na]k

Reverendissimo, Clarissimo, Celeberrimoque Viro, Domino, Domino Samuëli Szilagyi; Ecclesiar[um]. Cis Tibiscanarum Helveticae Confessioni addictarum Superintendenti Famigeratissimo, ab olim Florent[issimi]. Gymnasii Debrecinensis Primum Philosophiae, et omnis Litteraturae Humanioris; dein S[acro]. S[anctae]. Theologiae Professori Fructuosissimo; Nunc Vero in Populosa Refor[mata]. Eccl[esi]a Debrecinensi V[erbi]. D[ei]. Ministro Primario &ce[tera]. &ce[tera]. Domino, D[omi]no Submissimi Veneratione sincere Colendiss[im]o humil[l]ime

Debrecinum

T[iszteletes] Ikafalvi Uram Menyőből
vettem 25. Jun[ii]. 1771.

2. Ikafalvi B. János 1772. január 31-én készült feljegyzése mindeneskönyvében a menyői templom feliratairól

Forrás: A kolozsvári Lucian Blaga Egyetemi Könyvtár Különgyűjteményeiben, jelzete: 512, 178v.

N[ota] B[ene]. Inscriptio Templi
A Menyöi Templomban két Nevezetes Inscriptio találtatik. I. Egy a Templomban benn az Ur Asztalan, melly Márvány Köböl Mosdó formára van készitve; A mellyet Désházi István (más Nevel; Jajtzen István~~nak~~) az Esztergomi Archi Episcopus és Váradi Praepositus Jószágainak Gubernatora tsinaltatott A[nn]o 1515. Janos Balint által 2do A Második Inscriptio vagyon A Menyöi Templom ~~Veres Márvány Köböl készült~~ ajtaja felett veres Márvány Köböl ké-

szült Ajtó feleinek szemöldökén, azaz, [...][54] a Templom Ajtaja szemöldökén: Mellyet is készittetett ugyan Dés Házi István, kétség kivül a Désházi Mihály Fia, a ki v[agy]: a mely Dés Házi Mihály hólt meg A[nn]o Xti 15.14. Ante Reformationem Perfectam. Történt, vagy lött ezen dolog a midőn II Lajos Király, a László Fia M[agyar]. Királlyá lett A[nn]o Xti 1515 Es a midon Bakatz Tamás Kárdinal, Esztergomi Archiepiscopus, Constantziai Patriarcha, és Rómába küldetett Apostoli Legatus, schismate pululante, az az, a Reformatio ottan ottan nevekedvén Rómába ment vólna Pápaság vadászni, hagyván a maga Jószágaiban Gubernatornak avagy Praefectusnak ugyan Désházi Istvánt a meg nevezett Menyői Templom Ajto feleinek és Szemöldökének épitöjét Ao 17714[!] Lásd ezeket a Menyöi Templom Ajtaja felett, és a Templomba az Ur Asztalán. Lásd ismét a Bod Athénását a Tarlózasban in Titulo Bokátz Támás pag[ina]. 344. N[ota]B[ene] Ennek a Déshazinak Leányainak Férjei vóltak Móra és Haraklјani. Ezekre viszik fel a Menyöi Possessorok a magok eredeteket a melly Esett circa Reformationem A[nn]o 1514, 1515. circiter post Cxtum Natum. Es igy ha a mostan follyó 1772 Esztendöböl substrahályuk az 1514 Esztendöt, ugy látszik hogy a Menyöi Nemesség 1258. Esztendöre fel viheti a maga Eredetét, azaz 12. Seculumra, a melly ritka Példa, e nyomorult Török és Tatár pusztitotta Hazába, hogy igy, és empiro conservaltassanak a Magyar Familiák és Gyenealogiák &ce[tera] Hac ego Joh[annes]. Barók Ikafalvi connotavi Ex Manuscripto quodam, de Lapidariis Monumentis transumpto A[nn]o 1772 ultimis Diebus Januarÿ in Menyö p[ro]. t[unc]. Ejusd[em]. E[ccle]siae Minister

3. Ikafalvi B. János 1772. április 24-én írt levele Szilágyi Sámuel superintendensnek

Forrás: TtREL I.2. Szilágyi Sámuel iratai, jelzete: 173-Szi

Szilágy: Menyö 24. April[is], 1772

Tiszteletes, Tudós, Nagy Erdemü, Nagy Tekéntetü Superintendens Urunk!
Bizodalmas régi Fautorom, Patronusom, söt ugyan Kegyes Atyám a Cxsban!

Mostan is alázatos Papi szent, és Keresztenyi Kötelességem[ne]k esmértem Tiszt[eletes]. Superintendens Urunkat Tiszt[eletes]. Uri Házával alázatos enge-

[54] Rosszul olvasható szó.

delmes Levelem által meg udvarlanom, és Meg tisztelnem, Elete és Békesége iránt meglátogatnom; melly hogy Tiszteletes Uri Házával, Uri szerelmesseivel találja kivánt Egességben Békeségben Minyájunk[na]k 's közelebb nékem is szegény Házammal egyutt Tiszt[eletes] Superintendens Urunkat, alázatos buzgó Devotioval szivesen ohajtom!

Ezen szives kivánságom utánn, alázatos engedelmességgel, és tellyes bizodalommal, egynéhány Dólgokat jelentek, sőt instálok is Tiszt[eletes]. Superintendens Urunktól. Primo Hogy en a Kolosvári N[emes]. Kollegyiomban IX. Esztendökig léven Deák a már régen idvezült bóldog emlékezetü Professorok Tiszt[eletes] Tsepregi T. Ferentz, Verestöi[!] György, és Huszti György Uraimék Manuductiojok alatt, az emlitett idő alatt pedig mihellyt a Novitius Deáksagból elébb mentem, mingyart a Sido Nyelvben és a Physicaban is egy egy Kantorig az ott való akkori szokás szerént Praesességet viseltem; azutánn a Görög Nyelvbe két Esztendeig Publicus Praeceptorságot, a holott Tanitványim vóltak a többek között, a mostani Kolosvári Tiszt[eletes] Professorok Pataki Sámuël és Bodoki Jósef Uramék, nem külömben Tiszt[eletes] Fagygyas István Uram a mostani Ketzeli Pap, és Nagy Samuel Uram a mostani Kémeri Pap, a kik már is Adsessoroknak Crealtattak ex privatismo nem ex Voto, et Judicio Sanctae Sedis, a mint Tsehbe is esék resz szerént Tiszt[eletes] Superintendens Urunk praesentiájaban a sinistra informatiora: Elvégezvén pedig En a Praeceptorságot, azután vóltam a megnevezett Collegyiomban Adsessor, három Esztendeig, Vegre Senior és Theologiae Praeses, onnan hivattattam a Szigethi N[emes]. Gymnásiumban, a holott is két Esztendeig Rector vóltam Tiszt[eletes], már idvezült Ormányi Márton Urammal, Ezt is rendesen végezvén, onnan mentem Academiakra elsobben is Franequerába, ama nagy Apostoli Emberek Hermannus Venema, Petrus Conradi, Ludovicus Valkenar, Emo Lucius Vrimoet, és más Tudós Emberek keze és Manuductioja alá, a holott is végezvén három Esztendök alatt Academiai Cursusomat, mentem Trajectumban, a Tiszt[eletes] Millius, Voget, Irhofen, Burman és más Tudós Emberek halgatására.

Midön e képen Trajectumban is Tiszt[eletes] már idvezült Gondán István Urammal, Tsepeli Urammal, és masokkal is szintén végezném egész Academiai idömöt, Levél altal invitaltatom a Kolosvari Professorságra is, de mivel a kinek jó Patrunussa nintsen, Promotioja sintsen, és mivel az erdellyi Urak közül kiki a maga Clerusát igyekezé promovealni az irigység miatt onnann is el maradék; illyen Confusiomba hivattatam valá osztan a Szigethi Papsa[gra], Zilahira, és Kémerire is, successu Temporis, de már idvezült Gróf Thóldi Adám Ur sok igireteivel a ma-

ga udvarában tsala Szilagy Horvátba, a holott épen szintén Hálálig is Szólgálam: Ezekröl nékem mind Authentice költ nagy Petsetes Leveleim vadnak.

Tiszt[eletes] Superadtendens Uram! Az idötöl fogva, melly[ne]k már XVII. Esztendeje a Szilágyi Falusi Nyomorult Ekklésiákba kénszergek, Feles Gyermekeimmel, nem lévén a ki reám Tekéntsen és Promovealjon az egy Istenen kivül, oh Fajdalmas allapot!

Ezeket nem azért számlálom elö Tiszt[eletes] Superadtendens Uram engedelméböl, mintha azzal magam[na]k valami Meritumot akarnék per Fás et nefas Conciliálni, Távol légyen, hanem ebböl tsak azt jegyzem meg, hogy az fellyebb elö számlált hányattatasim, és külömb külömb fele hivatalaim nékem is igen sok Ejjeli Nappali Nyughatatlanságimban állanak. Tiszt[eletes] Superintendens Uram böltsen érti, még is eddig a Sylágyi Venerab[ilis] Tractusban nem érdemlettem bártsak egy Tractualis Adsessorságot, vagy valami olljas jó Eklesiát, a Minémü Zilah, Somljo, Kraszna, Zovány, Kemér[!], vagy Sz[ilágy]. Tseh 's a' t[öbbi] De ennek is mind a sok Clandestina Conspiratio, alattomban való Factio és a sok veszedelmes Prosopolepsia vagy Partium Studium vólt az oka, a melly mind e mái napigis fenn vagyon oh Fajdalom az Elöljárók között kivált!

Ez a Sacra invidia ma is az oka, hogy sok érdemes idös Tiszt[eletes]. Atyafiák véllem együtt nem Promovealodhatnak; Ez az oka, hogy sokan rongyosságra, és tsak nem kenyér köldulásra[!] jutnak, mert a mi kitsiny Tisztesünk vagyon is, nem administralja igazán e Gonoszba merült háládatlan vilag. Nints sok hellyeken majd semmi Stólánk is, sem Temetesert, sem Esketesért, sem Keresztelesért tsak egy Poltrat sem adnak; Egyebet nem adnak egy kis Buzánal, abból kell ki tellni Ruhazatunk[na]k, öltözetünk[ne]k kenyerünk[ne]k, egy szóval minden Házi szükségünk[ne]k; Mivel köttetünk és Veszünk Könyvet, Papirossat, és egjéb meg kivantató instrumentomokat tsak az Isten ö Felsége tudja! Oh Fajdalom!

Vagyon Venerab[ilis] Tractusunk[na]k is bizonyos Jövedelme Illyen 1. A Papokk és Mesterek Tractusunkban való Incorporatiojanak jutalma egy Taller. illyen 2 A Visitatiokból congeralt Penz; illyen 3. A Matrimonialis Causak[na]k Onussa; a Levata, Asztal Pénz és egyéb, mellyek in Canonibus Gelejanis Zovanyianis, és más Juridicus könyvekbe fel vadnak jegyezve. Illyen 4. Az Inquisit[ori]a Relatorianak, és a Citationak is redemtioja 's a' t[öbbi]. Illyen 5. utóllyara a Büdöskutianum Pium Legatumnak (melly a mint hallom négy ezer Forintokból áll) Annualis Interesse vagy Interusuriuma, de ezekböl mi soha tsak egy Poltrát sem látunk, XVII. Esztendeje miolta a Tractusba lakom, soha egy Máriásnál meg sem lattam többet. A Causak mind Nomine Tractus agitalodnak

et Onus Tractui inhaeret, mégis az árrát tsak kettö három tésziel[?] többire, még pedig az a ki nagyobb és népesebb Ekklesiákba lakik. itt ám Tiszt[eletes]. Superintendens Uram! ama Regulának va[gyo]n hellye; Qui fortior, is potentior: De számkivetesbe küldetettek Ezek; Szeressed Felebaratodat szintén ugy mint Te magadat; Aequalis Divisio non Conturbat Fratres; Suumeniq[ue] Tribue Illyen nagy ereje van a Pénz szerelmének, és a Sacra invidianak Tiszt[eletes] Superintendens Uram maga böltsen tudja

Tsudálkozik ezen a M[é]l[tósá]g[o]s Curatoratus és Szilágyi Patronatus Tiszt[eletes]. Superintendens Uram! Nevezetesen M[é]l[tósá]g[o]s L[iber]. Báro és Fő Ispán Bánffi Ferentz Ur, és Tek[inte]t[e]s Dobai Sándor Urak, és nékem közelebröl intimaltak is, hogy ezen Rendeletlenségeket aperiáljam Tiszt[eletes] Superintendens Uram[na]k, remélvén hogy ezen Dislegalitast, Törvénytelenseget a maga Dexteritassa, Authoritassa, és Officiuma szerént fogja orvosolni. Venerab[ilis]. Tractusunkban a Filialis Ekklesiakon kivul vagyon 52. Mater Eklesia, abba meg megannyi Pap és Mester: Ezekben sok érdemes Emberek vadnak, kellene azért az aequalis Divisio Pappirosra, Könyvre, Gyertyára Nékünk is. Az Erdellyi Traktusokba az illyen Congestumokból, még az Oskola Mesterek[ne]k is részt adnak

Adsessoralis Vacantiák is vadnak, ötön V. Mert 1. Tiszt[eletes] Vajasdi Uram Zilahi Pap és Adsessor Meghólt 2 Tiszt[eletes]. Mohai Uram Fungalni nem akar, 3. Tiszt[eletes]. Zoványi Uram ad Quietem Dispensatiis, 4 Tiszt[eletes] Szent Mihallyfalvi Uram el erötlenedett, ugy 5. Tiszt[eletes] Kassai Uram is, mind Adsessorok vagyon itten Vacantia, és lehet successiom nékem is ha Tiszt[eletes] Superadtendens Uram fog parantsolni, a melly Parantsolatot ugy méltóztassék formalni Tiszt[eletes] Superintendens Urunk, hogy az En bizodalmas Instantiamból Pasquillus ne vállyék, mert Tsipös a Papok Tsávája, ut habet Proverbium

Kételenittetünk pedig Officiumot sollicitalni, mert a mi Tractusbéli Atyankfiainak is egy részsze ezzel élösködött eleitöl fogva; Es a mi Uraink is jollehet két három Dominiumjok légyen is, még officiumot sollicitalni nem szegyenli, mind in Statu Seculari mind in Statu Militari; Tsak mibennünk Papokban légyene hát az a Paraszt és vétkes szegyen? Távol legyen! Mindenekröl Megkövetvén méllyseges alázatossaggal ~~Tiszt Super~~ maradok álhatatosan

Tiszteletes Tudos Nagy erdemü

Superintendens Fautor Uramnak

alázatos Szólgája,

Ikafalvi Janos, m[aga] k[ezével]

N[ota]b[ene] 1 Magam is Isten éltetvén mennél hamarabb szándekozom Tiszt[eletes] Superintenden[s] Urunk Udvarlására, a mint Tiszt[eletes] Generalis Notarius Uram[na]k is meg irtam, és akkor valami Erdellyi Uj Ajandekkal kivánok kedveskedni, nem külömben mint ama hajdani szegény Siriai Paraszt Ember a Marok Vizzel Xerksesnek a Persiai Királlynak. 2 Ezen Levelet küldöttem M[é]l[tósá]g[o]s és Tek[inte]t[e]s Balyika Sándor Fö Strása Mester Urtól, és az Ur Balyika ismet viszszá fogja hozni Tiszt[eletes] Superintendens Uram Levelét, vagy Instantiamra tött vallászszát Tiszt[eletes] Superintendens Uram[na]k. Az Adsessoralis Restau[ra]tiot akarják ejteni Tractusunkba 12. Maji Peretsenben egy néhány[an] egybe Gyülven

A hátoldalon a címzés és a címzett utólagos megjegyzése:

Reverendiss[im]o, Clarissimo, juxtaque Celeberrimo Viro, D[omi]no D[omi]no Samueli Szilagyi Eccl[esi]arum Hungaricarum Cis Tibiscanarum Helveticae Confessioni addictarum Superintendenti Vigilantissimo; Nuper Illustris Coll[egii]. Debrecinensis Primo Philosophiae, Lingvae Graecae, et omnis Litteraturae Humanioris, deinde S[acro]Sanctae Theologi[ae] Professori Famigeratissimo; Nunc Vero Ejusdem Florent[issimae] Eccl[esi]ae V[erbi]. D[ei]. Ministro Primario Fructuosissimoq[ue] Ejusdemque Consistorii Praesidi Solidissimo, D[omi]no D[omi]no Mihi Christiana Charitate Colendissimo, humil[l]ime.

Debrecinum

De Tractu Sylvan[iensi]